

TOZ BULUTUNUN ARKASINDAKİ POLİS TOPLUM İLİŞKİSİ

Berke ÇAPLI

Türkiye’de son günlerde yaşanan olaylar, bize polis ve toplum arasındaki ilişkiyi anlamamızın önemini hatırlattı. Ancak toz bulutu yatışmadan bu konuda yapılacak yorum ya da analizler tam anlamıyla sağlıklı ve gerçekçi olmayacaktır.

Polis teşkilatı ve toplum ilişkisini, üzerinden epey bir süre geçen ve artık toz bulutunun tamamen dağıldığı 6-11 Ağustos 2011 tarihleri arasında yaşanan Londra Ayaklanmaları’nı inceleyerek yapmamız daha sağlıklı olacaktır. Her ne kadar bu konuda İngiltere ve Türkiye arasında ciddi farklar olsa da, bazı temel çıkarımlarda bulunabiliriz. Bu çıkarımları Türkiye’de toplum ve polis teşkilatı ilişkisini daha iyi anlamakta kullanabiliriz.

Londra ayaklanması sırasında polise ilişkin birçok eleştiri yapıldı. Kimileri polisin çok sert davrandığını iddia ederken, kimileri polisi yeterince sert davranmadığı için eleştiriyordu. Kimileri de çok hızlı müdahale edildiğini söylerken, kimileri ise yeterince hızlı olunmadığını belirtiyordu.

Bu tartışmalar sürerken, göstericiler tarafından çekilen ve İngiliz halkını İngiliz polisinin taktiklerini ve becerilerini sorgulamaya iten pek çok görüntü ortaya çıktı. Olaylara katılmayan ve bu görüntüleri evlerinde seyreden halk bu sorgulamaya başlayınca, polis ve kamuoyu ilişkileri açısından tehlikeli bir problem gün yüzüne çıkmaya başladı. Güveni sağlaması gereken teşkilata olan güven sarsılınca İngiliz polisi stratejilerini değiştirmeye ve imajına verilen zararın boyutlarını incelemeye almak zorunda kaldı.

Bu yazımızda, İngiliz polisinin hatalarını, bu hataların insanlar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve bunların toplum-polis ilişkisi ile toplumun huzuru üzerinde nasıl bir sonuç yarattığını inceleyeceğiz.

Ayrıca, olaylar sonrasında, İngiliz polisinin yaşadığı farkındalığa ve değişen stratejilerinin başarısızda bakacağız.

Toz bulutu dağıldığı zaman ve gerçekler incelendiğinde, İngiliz polisinin Londra Ayaklanmaları'nda ciddi hataları olduğu ortaya çıktı. İngiliz Polis Teşkilatı geriye dönüp yaptıklarına baktığında, teşkilatın olayların en başında verdiği şiddetli ilk tepki yerine, holiganlara karşı izledikleri ve genelde başarılı olduğu taktikleri uygulamanın daha doğru olabileceğini tespit ettiler.

MİNİMAL POLİS VARLIĞI

Polis teşkilatının yapmış olduğu bir araştırmada tehdit bölgelerinde, polis sayısının artması ile olayların kontrolden çıkması arasında bir bağ bulunmuştu. Doğru noktalara birkaç ekip yerleştirerek, “buradayız ve gerekirse müdahale etmeye hazırız” mesajını vermenin toplumsal olaylarda daha etkili olduğunu anlamışlardı. Ayrıca doğru teçhizatın, doğru yerde kullanımının önemini, holigan olaylarında köpekleri kullanarak kanıtlamışlardı. En önemlisi, orada var olandan daha çok orada olmayanın verdiği korkuyu kullanmanın çok daha etkili olduğunu saptamışlardı.

İşte, en çok eleştirilen, bu taktikleri çok iyi bilen İngiliz polisinin, nasıl olup da Londra Ayaklanmaları'nda hata yapıyordu. Aslında, bu soru bizi başka bir soruya yönlendiriyor. Polis neden hata yapar? İngiliz Polis Teşkilatı'nın bir mensubu kendisiyle yapılan bir söyleşide rutin olaylarda karşı karşıya kaldıkları durumu şöyle açıklıyordu:

“Biz de insanız ve bazen kontrolü kaybedebiliyoruz. Yanlış anlamayın; olanları onaylamıyorum. Ancak üzerimizde çok baskı var. Teşkilat işimizi doğru ve hızlı yapmamız için sürekli baskı uyguluyor. Sokağa çıkıyoruz; insanların beklentileri, tutum ve davranışları başka bir baskı yaratıyor. Bunların üzerine uzun yorucu vardiyalar eklenince hata yapabiliyoruz.”

Bu polis memurunun açıklamasına, toplumsal olayların özel koşulları eklenince ortaya daha da zor bir tablo çıkıyor.

Her İngiliz polisi silah taşımaz, aralarından bazılarına özel eğitim sonucu silah taşımalarına izin verilir. Bu eğitime katılan bir memura neden silah taşımak istiyorsun diye sorulunca çok ilginç bir cevap veriyor: “Korkuyorum... Kendi güvenliğim için endişeleniyorum, silahın bana verdiği güvence için bu eğitime katıldım.”

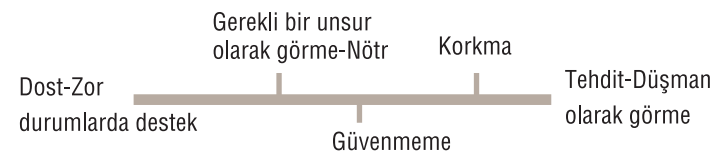
Peki hata ne demek? Polis hata yapınca ne olur? Özellikle silah

taşıyan polis hata yaparsa bu hata insan hayatına mal olabilir. Aşırı güç kullanıldığı durumlarda, insanlar üzerinde fiziki hasarların yanı sıra ciddi psikolojik hasarlar da yaratılabilir.

Polis şiddetine maruz kalan bireylerde kişilik travmalarının yaşandığı bu tür durumlar sonrasında kişilerin değiştiği ve bu değişimin kişilikte yaşanan bir çöküş sonucunda olduğu belirtiliyor. Bu değişim, maruz kalınan şiddetin boyutlarına göre, polise güvensizlikle başlayıp, daha sonra bireyin polis mensuplarına karşı paranoya duymasına kadar gidiyor. Kimi durumlarda giderek artan bu paranoya sonucunda, kişinin sokakta gördüğü sivil kıyafetli insanların da polis olabileceği şüphesiyle kendini güvensiz hissetmesi gibi durumlar da ortaya çıkıyor. Sonuç olarak bireyin üzerine genel bir umutsuzluk havası çöküyor. Polis toplum ilişkileri üzerine BBC tarafından hazırlanan bir belgeselde, polis şiddetine maruz kalan bir baba oğul duygularını şöyle ifade ediyorlardı: “Utanç, acı, özgüven zedelenmesi ve son olarak psikolojik travma.” Bunun yanı sıra aynı ailenin şiddet görmeyen, ancak olaylara tanık olan küçük kardeş hayat boyu polis olma hayalinden vazgeçerek, polisten nefret ettiğini belirtmekteydi.

HALKA ETKİSİ

Şiddete maruz kalmayan ancak nefret duyan bu kardeşin tavrı bizi çok önemli bir noktaya getiriyor: Halka etkisi. Hayatı boyunca Londra'nın en fakir semtlerinde yaşamış ve polisle sık sık başı belaya girmiş birisi halka etkisini şöyle açıklıyor: “10 kişilik bir arkadaş grubunda eğer bir kişi polis tarafından istismara uğramış ise, geri kalan dokuz kişi zarar gören bireyin ruh halini paylaşır ve polise karşı aynı olumsuzluk ile yaklaşır. İngiliz polisi kendisine yöneltilen eleştirilerin ışığında, polisin zarar verdiği bir kişi bile olsa, o bir kişinin halka etkisi ile 10 kişiyi etkilediğini fark etti. Bunu, Londra Ayaklanması'nda zarar gören binlerce kişi açısından düşünüldüğünde, halka etkisinin ne kadar büyük olabileceğini kestirebilmek mümkün. Bu durum ise, İngiliz toplumunun polis ile ilişkisi açısından ciddi bir tehdit olarak değerlendirilmiştir. Nitekim, 2012'de Avrupa Komisyonu tarafından yapılan bir araştırmada, İngiliz toplumunun üçte birinin polisin rüşvet aldığı, beşte birinin ise polise güvenilmeyeceğini düşündüğü ortaya çıktı.

Düzlemdeki farklı ilişki durumları halkın polisle karşı karşıya geldiğinde ortaya çıkan şiddetin boyutlarını ve davranış koşullarının sonuçlarını gösteriyor. Düzlemin en optimal konumunda, polis halk tarafından dost ve destek olarak görülürken, en olumsuz uç noktada ise tehdit olarak algılanıyor. Örneğin polis teşkilatına güvenen ve saygı duyan bir birey polisin otoritesine de saygı duyuyor ve polisin ona destek olduğu kadar o da polise destek oluyor. Polis-halk ilişkisinin, bu düzlemin neresinde olduğuna, nüfusun ağırlık olarak ne tarafa doğru kaydığı belirlenir. Çoğunlukla sabit bir düzlem olarak gibi gözükmese de, toplumsal olayların çoğalması durumunda ve bu olayların halk üzerindeki etkilerine bağlı olarak düzlem hızla yer değiştirebilir. Tam da bu sebepten dolayı Londra Ayaklanmaları'ndan hemen sonra İngiliz polisi özellikle gençlerle ilişkilerini güçlendirmeye yönelik çok kapsamlı bir çalışma olan Saygı Operasyonu'nu başlattı. Kendisini tehdit altında hisseden birey, doğası gereği elindeki tüm güçle tehdite karşı savaşmaya ve tehditi ortadan kaldırmaya odaklanıyor. İşte tam da bu saptama, Londra Ayaklanmaları'nda yaşanan şiddetin nedenlerini açıklıyor. Her iki taraf da birbirini tehdit olarak gördüğünden dolayı, ortaya çok şiddetli bir çatışma ortamı çıkmıştı.

Londra Ayaklanmaları'nda göstericiler polisler taş ve molotof kokteyli atarken, polisler de göstericilere fiziksel güç, gaz bombası, tazyikli su ve plastik mermiyle müdahale etmişti. Sonrasında bu seçeneklerin çok efektif olmadığını ve hatta olayları daha da körüklediğini gözlemleyen İngiliz polisi stratejilerini değiştirmeye karar verdi ve polis-halk ilişkisi ne kadar pozitif ise toplumsal olaylardaki müdahale güçlerinin o kadar daha efektif olduğunu fark etti. Bunun sonucunda güçlerini daha etkili hale getirmek için düzlemi değiştirmenin yollarını araştırmaya başladılar. Düzlemde şok etkisi yapan bazı hatalar vardı: Polis hatasından kaynaklanan ölümler, aşırı güç uygulanması gibi. Bunlar bireysel düzeyde hatalar gibi gözükmese de etkileri toplumsal olaylar sırasında kat ve kat artıyordu.

İnsan unsuru işin içerisine girince hata olmasını engellemek mümkün değildir. Hata yapma olasılığı eğitim ile azaltılabilir ancak engellenmesi mümkün değildir. Örneğin, bu gibi eleştirilerle karşı karşıya kalan bir İngiliz polis memuru yine aynı belgeselde şöyle diyordu: “Doğru ya da yanlış, yapmam gereken bir görevim var”. Bu iki unsuru dikkate alan İngiliz Polis Teşkilatı hataları

telafi ederek kamuoyundaki imajını düzeltmeye çalıştı. Hatta bu çalışmalarını sadece Londra Ayaklanmaları ile sınırlamayıp, yeni bir hata telafi stratejisi uygulamaya başladılar.

Londra Ayaklanmaları sonrasında İngiliz Polis Teşkilatı alışageldiği gibi hatalarını halının altına süpürmek yerine hataların üzerine gitmeye karar verdi. Olaylar sırasında saldırıya uğrayan bir kişinin açtığı davanın teşkilat aleyhine sonuçlanmasından sonra polis teşkilatından bir üst düzey yetkili, o kişinin de katıldığı Pazar ayini sonrasında kilisede kürsüye çıkıp polis teşkilatı adına televizyon kameraları karşısında özür diledi. Hemen arkasından o kişinin eşi sözcünün elini sıktı ve kucaklaştılar.

Özetle, olaylar sonrasında İngiliz Polis Teşkilatı şunu fark etti: Hata yapanın cezalandırılması ya da verilen cezanın sertliği kamuoyu açısından belirleyici değil. Belgeselde ayaklanma öncesi polis şiddetinin ve hatasının kurbanı olan iki bireyle yapılan söyleşide her ikisinin de söylediği çok önemli bir şey var: Her ikisi de kimsenin onlardan özür dilemediğini söylüyor.

Kamuoyunun nabzının tutulması ile ortaya şöyle bir resim çıkmaya başladı, çoğunluk teşkilatın sağduyu göstermesini istiyor. Halk konuştuğu zaman her ne kadar polisi eleştirse de, onlarında insan olduğunu ve hata yapabileceklerini belirtiyor ve “gerçekten işleri zor” gibi ifadelerle empati gösteriyor. Halk, hata yapılması durumunda, hataların sorumluluğunun üstlenilmesini, kalıcı düzeltmelere gidilmesini ve hepsinden önemlisi özür dilenmesini bekliyor.

Sonuç olarak, polis teşkilatı ve kamuoyu ilişkisi, kamu huzuru ve güvenliği açısından önemli bir belirleyici etken. Bu yüzden, bu ilişkinin pozitif tutulması için ne gerekiyorsa yapılması, polis memurlarının güvenliği ve kamuoyunun psikolojik ve fiziki sağlığının korunması için gerekli. İngiliz Polis Teşkilatı'nda gördüğümüz, sağduyu ve sorumluluk alınmasının, kamuoyu açısından hataların telafisi için çok önemli olduğudur. İçten bir özür eksik kaldığı taktirde ya da sorumluluğun tam olarak üstlenilmediği durumlarda herhangi bir telafi çalışması yarım kalıyor ve ilişkiler olumsuz konumda bırakılıyor. Bütün bunların ışığında teşkilatın imajının zedelenmesi, toplumdaki tüm aktörler açısından uzun vadede birçok sorun yaratacak bir unsur oluyor.